

ДЕШЕВА ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА

П. ПАНЧ

БІЙ ПРЕПОДОБНИЙ

ДЕШЕВА ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА

ПЕТРО ПАНЧ

БІЙ ПРЕПОДОБНИЙ

МАЛ. ХУД. І. ВОЙЧЕНКА

*Державний Науково-Методологічний Комітет
Наркомосвіти УСРР дозволив до вжитку по
книгозбірнях установ соцвиху для старшого
віку за № 506 від 1 серпня 1929 р.*

ВИДАВНИЦТВО „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

Друкарня „Укр. Робітник“
Укрголовліт № 3693-к
Замовл. № 5909
Тираж 20.000
(1 арк.)
Харків
1930

I

Дядько Данило та тітка Марія. Як тільки минете греблю, кого вгодно спитайте:

— Де живуть?

Вам і покажуть:

— Он там зараз за церквою, так собі в садочку хатка. Тільки, якщо до них, так добре стукайте, бо хвіртка, мабуть, засунена.

Отак їх двоє й жило: в садочку і хвіртка поразу засунена, усі шістдесят років.

Дітей не було.

— І не шкода,—казав дядько Данило,—за те добро всякий догодує до смерти.

А тітка Марія додавала:

— Он інші вигодували, а вони й пішли в овариші, хіба, думаєте, ото приято матері?

— Еге, ото б ні вдень, ні вночі покою не уло, а хвіртка так би й стояла навстіж... бачимо й чуємо—надивилися вже.

А інколи й діти потрібні були. Тоді він гукав через тин:

— Йосипе, Йосипе, ось на бо чобітки, та нехай твої діти трохи попоносять!—І передавав сусіді тількищо скремзані незграбні чоботята.

— Тільки не пускай дітей у воду,—добавляв уже потім.

Йосип мовчки погоджувався: „хай собі побавляться новенькими,—мислив він,—у мене вони не збалувані обивками“.

Через тиждень дядько Данило знову кричав через тин:

— Йосипе, Йосипе, а винеси бо чобітки!

Забирав і в неділю, чуть світ, біг із ними на базар у шевський ряд.

— А господи, та невжеж я буду дурити вас?—запевняв дядько Данило якогонебудь уже хуторянина,—чобітки були замовлені, ну що ж, не вгадав; бачите, попоносило трохи, та й вернуло.

Покупець із хуторів стукав пужалном по підшві, потім проводив ще нігтем і говорив:

— Дорого!

— Дорого? А боже мій, боже, і що воно за народ пішов! Тут хоч би свої повернути, а він дорого, а за місцьове ще...

— Ні, таки дорого,—упирився покупець.

Тоді дядько Данило починав христитись на собор, потім на рясну церкву, потім на кладовищенську і кликав у свідки всіх святих і рівноапостольних, що чобітки шилися на заказ і собі коштують дорожче.

І хіба вже в ряду показувався той, що збирав за місцьове, тоді дядько Данило кидав

чобітки в лантух і юлою зникав поміж людом. А коли не траплялось цього, то він торгувався, христився й божився, аж доки в посуньківській церкві вдарять на „достойно“, ну тоді вже він чухав потилицю й махав рукою.

— Беріть, задаром віддаю!

І біг до церкви.

І хіба вже в ряду показувався той, що збирав за місцьове, тоді дядько Данило кидав чобітки в лантух і юлою зникав поміж людом.

Він ще не пам'ятає, щоб пропустив колинебудь хоч одну службу.

А в церкві в нього була своя справа: зразу входив у вівтар, брав у панотця благословення й починав мотатися: роздував кадило, тушив свічки, підливав оливи, і так щоразу і аж до самого кінця служби.

Праведний був чоловік, і брат у нього був манахом і дві сестри манашками в тому ж монастирі.

По обідні відносив до попа часточку і обов'язково питав:

— Чули, отець Ілля, товариші Суса Христа судитимуть? Ну, що ви скажете, коли вже бог покарає оцю нечисть?

А батюшка завсіди:

— Бог многотерпеливий і многомилостивий.

Дядько зідхав:

— Ох, прегрішенія наші, та й годі. Мабуть, кінець второму пришествію?

Ідучи додому, він заходив до „аблаката“ і питав:

— Чи воно й тепер можна судитися?

— Можна, скільки завгодно.

— Отож у мене сусіда Сациха, так ще дід їхній поставив хату рогом на нашому.

— А ви ще не судилися з нею?

— Та вже, мабуть, літ двадцять, як тягаюся, хай вона зашморгнеться, уже раз були й присудили, щоб, значить, геть хату, так воно ж тоді таке-о почалось, що й закони вже ні чому.

— Подавайте знову.

— Та я й до смерті судитимуся, все про-

судю, а таки знесу їй хату, не подивлюсь, що й удова.

Потім забігав ще до церковного старости і радився, яку б його краще ікону подарувати в церкву від його ім'я.

II

Коли панотець одного разу на казанні сповістив, що на середу треба обрати від парафіян представника, майже всі гукнули:

— Нехай Данило Харитонович послужить!

Тоді піп додав:

— Буде з'їзд священослужителів нащот поділу парафії.

Дядьки зідхнули, перехристились і ствердили:

— Правда, батюшко, правда; ото Данило й допоможе, він кожен двір знає, бо як не позивався, то лаявся... господи помило, господи помило...

Дядько Данило відчував, як дерев'яна підлога робиться воздушями і його уста сами собою шептали:

— Тобі тебе господа хвалимо і воздергаємо... алілуя, алілуя...

Понеділок, вівторок, середа. Діждався таки.

З самого ранку ходив, як засватана дівка, до чобіт і зовсім не присідав, мислив: „люди будуть з елеем та мироповмазаннем, а я з дьогтем...“ По обіді надів чисту сорочку, чумарку, намастив оливою голову й пішов.

„Невжеж ото так ніхто й не спитає, куди це він іде?“—гадав дядько Данило, а в грудях розпирало повітря і ніби підносило над землею. Ніхто не питав. „Ех, темний іще народ у нас:

їм ото все-одно чи ти на базар спішиш, чи на тайную, можна сказати, вечерю, а він тобі посушився та й суне, як ведмідь. А нема, щоб так із миром: „Ви ж там, Данило Харитоновичу, і за мою грішну душеньку перед господом богом“... Вовкулаки!“

III

Прийшов. Глянув по дворі—тихо і скрізь позачиняно. „Мабуть, таки рано,—подумав дядько Данило,—ще встигну і до домкому збігати... Що вони, бісові личини, накинули мені якусь голодну дитину годувати, та воно ж нам вуха пооб'їдає, хай їм шезне, а користь яка?“

За півгодини повертався назад сердитий—накинули таки дитину. А в дворі благочинного стояли вже тачанки: „Значить, з'їхались!“

Дядько скинув за хвірткою шалку, розгладив обома руками волосся й посунув на кухню. На кухні шипіло, сичало й шкварчало. За парою носилися цілі хвили смачного духу. Від печі хтось крикнув:

— Батюшки там, туди йдіть,—і вказувало на білі двері.

Ступив до вітальні, перехристився, як на Великдень, вклонився:

— Спаси вас господи!—і нахилився під благословення. Благочинний помахав, помахав рукою, потім сунув нею в ніс і сказав:

— Сідай!

Але дядько пішов за тим же ще й до свого батюшки, потім до рогозівського, мошурівського, аж доки не сказав хтось:

— Та хватить з тебе!

— Спаси вас господи!—і нахилився під благословення. Благочинний помахав, помахав рукою, потім сунув нею в ніс

Тоді він сів і руки на коліна.

А коло вікна хитались жасміни, тьохкали солов'ї і на круглому столику горіли цвітом пивонії. Тягло відкілясь ладаном, „смирною“ і годованими свинями.

Дядько почував, як він „розточається, як дим“ і не сидить, а ніби плаває по хаті, мов хмарки з ладану. Серце стрибало, як теля на бакші.

„Як же то й правдиво,—думав він,—співають: і плачу й ридаю, егда помишляю“...

А коли один із отців ревнув щосили: „Благослови, отче!“, дядько навіть підскочив і захристився.

Почалося.

Говорили про парафію і про оскудіння, про владу (трохи тихше) і про антихриста. Данило Харитонович не говорив, а тільки зідхав і кивав головою.

А думки:

— Як то все розумно та до речі, отак би сидів отут во веки веков і не шевелився ніколи: тут тобі „мир і єдиноутробіє“, ні голодних дітей, ні „домкомів“ і „всячеської суєти житейської“, а одно, можна сказати, „воздиханіє“.

Коли дійшли до розподілу парафії, благочинний згріб свої патли в жменю, понюхав руді їх кінчики, скривився й заговорив, блаженно склепивши очі:

Отці духовні, і ви, православні парафіяни, вам відомо, що отець Макарій, ізгнаний правди ради з батьківщини, одержав у нас парафію без доходу. Хазяйства в нього нема ніякого, а тому ми повинні б допомогти. Пам'ятайте: „дающая рука да не оскудеет“. Амінь.

Мошурівський піп бурквув:

— Колись було, а тепер не то рука, а й нога оскуділа...

Отець Макарій, з унтерською виправкою, сидів, як молода на покуті, і допитливо нишпорив булькатими очима.

Мовчали.

Благочинний ізнову:

— Ну, так хто первий положить ленту? Отець Ілля, ви скільки відпишете дворів?

Ілля дивується:

— Хто? Я? З якої речі? Половина приходу пантрапи, а половина вже в двори не пускає. Я й сам хотів просити...

— Ну, а ви, отче Харлампію?

Харлампій прикладає руки до грудей:

— Сознаю і, як братові во хресті, допоможу— беріть п'ятнадцять дворів у середині міста, а дворів із десять на Підгірному.

Макар питає:

— До Підгірного далеко?

— Боже сохрани: п'ятнадцяти верстов не буде, а зате в середині міста колись були найкращі купці.

— А тепер?

— Не знаю, не знаю, отче, може й комуністи, а раніше купці.

Звернулись і до рогозівського:

— А ви як?

— Комуністів скільки хочете, а православних чорта лисого віддам.

Благочинний насупився:

— Тоді просто будемо назначати: от дворів двадцять із вашого кутка, отець Ілля, а решту...

Отець Ілля підскаочив:

— Кому? Якійсь там прибуді давати? А дулі не хоче?

Отець Макар немов на жарину сів:

— З'їжте їх сами, ось аж дві!—скрутив і сунув Іллі... Той зблід і затрясся:

— Мені—дулі? Камилавка, панагія, а ти дулі тичеш?—і ляпнув по руках отця Макарія.—Паршивець!

Макар підстрибнув:

— А я хто, не духовна тобі особа?—і схопив Іллю за рясу,—яка я прибуда?

Ілля відіпхнув його з усієї сили:

— Чого ти, гнида, чіпляєшся?

Макар стрибнув ще вище і ляпнув Іллю по щоці.

— Оце тобі і гнида і прибуда, а я був поручиком, щоб ти знав!

Благочинний запищав:

— Отці, отці... взявши меч... сволочі... та зачиніть хоч вікна!

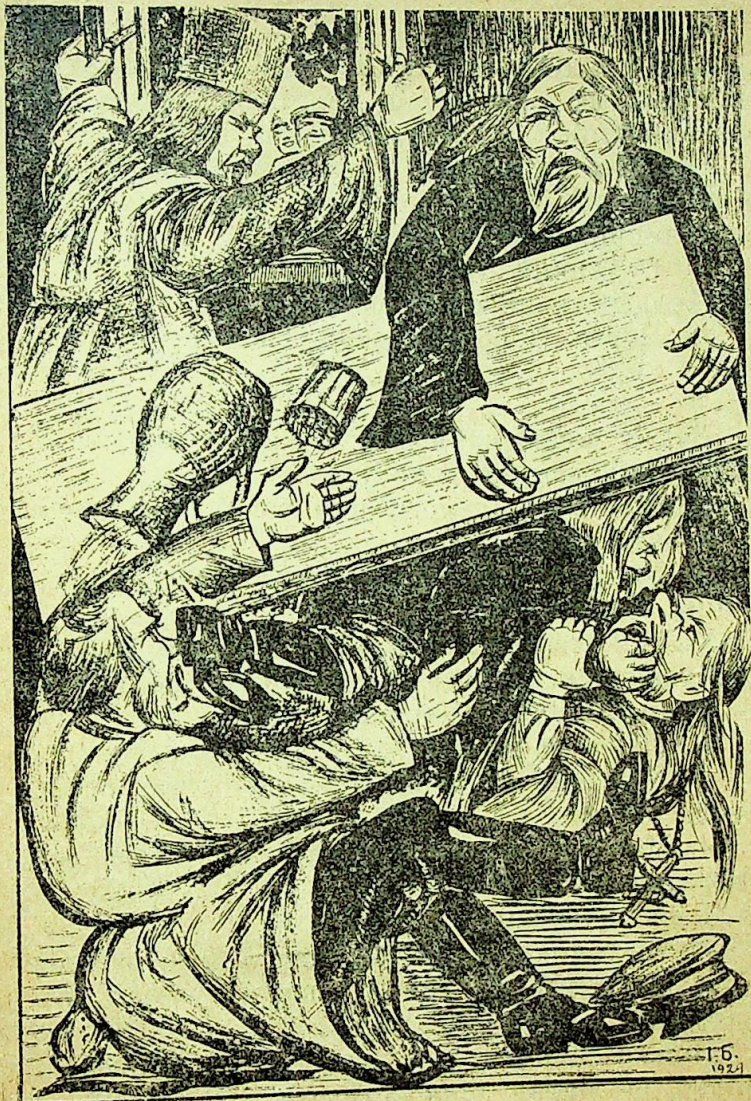
Але за гуркотом стільців нічого не було вже чути. Отець Ілля і отець Макарій були вже під столом.

Пивонія, як кров, забризкала підлогу.

Дядько Данило остовпів був, потім кинувся розтягати:

— Батюшко, отець Макарій, пр-кратіть свою десницю!—кричав він і тяг Макара за ногу. Той смикався і норовив насісти Іллю, а дядько тяг собі. Тоді отець Макарій підняв другу ногу і стусонув каблуком прямо в морду Данилові.

Дядько відсахнувся, схопився за ніс і промимрив:

Тоді отець Макарій підняв другу ногу і стусонув каблуком прямо в морду Данилові.

— Нев-в-ежа!

Потім відійшов у куток і вже тільки дивився спідлоба, як, мов півень пелехатий, метушився благочинний, і як розтягали вже інші.

Нарешті не втерпів і штовхнув отця Макара в потилицю. Хотів і ще, але перед ним [виріс благочинний і заверещав:

— Окаянний, геть мені до біса!

Дядько схопився за шапку:

— Чорти, їй-богу, чорти!—І вискочив з хати.

IV

Був у мене приятель; і славна людина, а, проте, заїкався ще змалку.

Одного разу ідемо з ним узимку по дорозі, а слизько, він і говорить:

— Хо-хо-хоч-би не впа-па-па...—та тільки—бриць, а тоді:—сти.

Упав і лежить. Об камінь, сердега, потилицею вдарився. Я його підводи́ти та снігу йому за комір. А він блимнув та й каже:

— Мало не вбився.

— Як, як?—Ні одної вам запинки: сказав зовсім чисто.

— Мало не вбився,—каже,—коло цього чортового комхозу.

Я аж підскочив:

— Голубчику, та ти народився, а не вбився: ти ж послухай, як тепер говориш, немов Іван Златоуст!

Дядько Данило не знав про цю пригоду і, мабуть, не падав біля комхозу, проте, губи й ніс від каблука отця Макарія були днів зо три, як варяниці.

Нотар підвів здивовані очі на присадкуватого дідка з ціпком і хутко присунув до нього стільця:—Сідайте!

Ішов тоді Данило додому довго. Мало не кожного зупиняв і розповідав:

— Чули, га? Штука!.. Отакі ж іроди, мабуть, і Христа вхекали, га?

І спльовував з губи кров.

У п'ятницю з базару він гайнув шукати нотаря. Найшов.

— Товаришу, чи як вас, а що воно можна виправляти духовниці, значить, завіщання?

— А що самé?

— Та в мене було хазяйство на церкву відписане, так я тепер думаю, що краще собаці під хвіст, аніж на тую церкву!

Нотар підвів здивовані очі на присадкуватого дідка з ціпком і хутко присунув до нього стільця:

— Сідайте!

На другу неділю, коли на Посуньках задзвонили на „достойно“, дядько Данило навіть не перехристився, лише зирнув нагору й промимрив: „штука, га?..“ Дарма якийсь чоловік з хуторів надіявся, що Данило зараз махне рукою, віддасть чоботята поцінно й побіжить до церкви.

Аж ні трохи. Уже й „достойно“ передзвонили, а дядько Данило божився, що чобітки роблені „на заказ“ і божився, аж доки розійшовся базар.

1923 року

ХАРКІВСЬКИЙ

Літературний музей

Вст. №

1752

Інв. №

КБ-584